

Folklorna anketa v Furlaniji 1946: Odgovori slovenskih šolarjev

Gianfranco D'Aronco — Milko Matičetov

Ozemlje videmske province (Provincia di Udine) se danes skoraj ujema z ozemljem, kjer se govori furlanski. Vendar so nekateri furlanski predeli upravno ločeni od Vidma: da ne govorimo o Trstu in Miljah, kjer je furlanska govornica dokončno ugasnila v 19. stoletju, moramo omeniti področje med rekama Livenza in Tagliamento, ki je bilo odcepljeno od Vidma z avstrijsko odločbo iz l. 1814, in spada pod Benetke; jugovzhodno furlansko področje je v goriški provinci; na severozahodu je ozko področje občine Sappada (pretežno nemški otok) cerkveno sicer povezano z videmsko škofijo, upravno pa podrejeno provinci Belluno. Nasprotno pa imamo v sami videmski provinci področja, kjer se govori drug jezik: nemški na severu — v občinah Sauris in Timau v Karniji in v Kanalski dolini; slovenski na severovzhodu — v Kanalski dolini, v Reziji, nato pa v daljšem goratem in gričevnatem pasu neenakomerne širine od vasi na desnem bregu gornjega Tera (Torre) do Idrije (Judrio).

Na prvi pogled je jasno, da je to silno hvaležen teren za resna znanstvena raziskavanja. Na tako pomembnem stikališču treh glavnih evropskih etničnih skupin — romanske, germanske in slovanske — se zlasti etnografom in folkloristom nudi izredno lepa priložnost, da načnejo nova vprašanja iz skupnega interesnega območja, obenem pa da se ponovno lotijo obdelave nekaterih vprašanj, ki jih prednamci niso zadovoljivo rešili. Ovira na poti k večjim uspehom je bilo včasih preenostransko usmerjeno delo posameznih raziskovalcev in nepoznavanje ali nezadostno upoštevanje dela sosedov. Zato se moramo danes skrbno ogibati raznih napačnih prijemov iz preteklosti.

Takih misli sta bila furlanski in slovenski avtor, ko sta se sporazumela, da bosta tu skupaj objavila del zanimivega gradiva, ki so ga pred nekaj leti zapisali šolski otroci v mejah videmske province.

I. Kako je bila anketa pripravljena

Uspela poizkusna anketa v I.G razredu Drž. gimnazije v Vidmu na začetku leta 1945¹ je dala vzpodbudo za širšo zbiralno akcijo. V zimi 1945/46 se je tajnik »Furlanskega filološkega društva« (Società filologica Friulana) dogovoril s Šolskim skrbništvom (Provveditorato agli Studi) in pripravil vse potrebno za delo. Dne 20. februarja 1946 so bila razposlana iz Vidma po vsej provinci tiskana vabila k sodelovanju.

Prvo je bilo namenjeno gg. ravnateljem nižjih srednjih šol, pripravnic in strokovnih šol in gg. upraviteljem državnih in parificiranih osnovnih šol:

¹ Prim. Gianfranco D'Aronco, L'inizio di un'inchiesta demologica. »Ce fastu« XXI, 1945, N. 1—6, str. 61—63.

»Pod pokroviteljstvom Furlanskega filološkega društva in Šolskega skrbništva v Vidmu se razpisuje po vsej Furlaniji folklorna anketa, pri čemer se zanašamo tudi na Vašo prijazno pomoč in naklonjenost.

Anketa, kakor ste morda brali v časopisju, ima namen zbrati med ljudstvom ohranjeno ustno slovstvo (v pesmi in v prozi), ki ga do zdaj še nihče ni zapisal in bi drugače šlo v izgubo. O pomenu podobnih anket, ki so jih v Italiji in v tujini izpeljali na pobudo odličnih znanstvenikov, ni treba posebej govoriti. Take zbirke bodo imele trajno vrednost v prihodnosti, saj so živ dokument, ki bo učenjaku omogočil jasne, neposredne predstave o zgodovini, kulturi, ckusu, težnjah, duševnosti ljudstva.

Pri dosedanjih anketah v Italiji (med najpomembnejšimi je Barbijeva zbirka iz Toskane) so šole nudile izredno dragoceno pomoč: do odličnih uspehov je prišlo največ po zaslugi šolskih vodstev in učiteljstva.

Pomoč, ki jo prosimo od Vas, obstoji v tem, da bi vsem vzgojiteljem v razredih pod Vašim nadzorstvom (profesorjem jezika in književnosti na nižjih srednjih šolah in učiteljem na osnovnih šolah) izročili po en primerek priloženih lističev, obenem z vljudno prošnjo, da bi se držali tamkajšnjih navodil.

Kasneje — če je le mogoče, do 31. marca — bi prijazno poslali tajništvu Furlanskega filološkega društva (Udine, Piazza G. Venerio, 1A) gradivo, ki ga bodo vzgojitelji zbrali med učenci. Ob izdaji tega gradiva pa se bomo seveda javno zahvalili v prvi vrsti gg. ravnateljem učnih zavodov in gg. didaktičnim ravnateljem.

Najtopleje se Vam zahvaljujemo. — Furlansko filološko društvo.«

Vzgojiteljem naslovljeno vabilo se glasi takole:

»Potrebna nam je Vaša prijazna pomoč pri delu, ki je velikega pomena za Furlanijo in za raziskovanje ljudskega slovstva, zato Vas danes nadlegujemo.

[Tu sledi z majhnimi spremembami to, kar je povedano v odstavku 1—3 prejšnje okrožnice, nato pa:]

Vljudno Vas prosimo, da bi prebrali v razredu vabilo, naslovljeno Vašim učencem (natisnjeno tu zada) in da bi narekovali vprašalnice, ki naj bi jo učenci doma izpolnili in ponovili pri vsakem sestavku. Te njihove sestavke bi Vi zbrali in jih nato poslali pred koncem marca ravnatelju svojega zavoda ali svojemu didaktičnemu ravnatelju.

Ne glede na to, da se Vam bomo še javno zahvalili v zbirki, ki bo kasneje natisnjena, sprejmite izraze naše hvaležnosti in naš pozdrav.«

Sledi pismo učencem:

»Dragi otroci! Z vašo pomočjo bi radi izdali lepo zbirko pesniških in proznih sestavkov, ki jih mnogi izmed vas poznajo, vendar pa jih dozdaj še nihče ni objavil. Če vi hočete, bodo vsi furlanski učenci postali pisatelji in bodo pomagali natisniti debelo knjigo.

Kolikokrat pri igrah zapojete ali poveste pesmico, poštevanko, šaljivko, zabavljico, uganko; kolikokrat vaše matere pojo uspavanke mlajšim bratcem ali jih uče molitvic; kolikokrat slišite ali vi sami požete »villotte« in razne druge ljudske, žalostne in vesele popevke!

Tudi vi jih mnogo poznate, ne da bi jih kdaj brali in ne da bi vedeli, kdo vas je naučil. Najpogosteje so ti sestavki v furlanščini; toda kdor izmed vas živi n. pr. v območju Trbiža, bo znal katerega tudi v nemščini, kdor živi na vzhodu Furlanije, bo znal slovenske, mnogi pa jih poznajo tudi v beneškem narečju in v italijanščini. Bi radi slišali začetek kakega sestavka v furlanščini ali v italijanščini?

»Pieri, Piteri, la s'ciàtule di veri...«

»Ursule, parùrsule, ce fastu su ché vît...«

»La bella pecorina, quando cammina...«

No, take stvari bi vi nabirali v prostih urah. Sprašujte svoje starše, dede in babice, sorodnike, znance, sovaščane, posebno starejše.

Nikar si ne delajte preglavic, če boste v zadregi pri zapisovanju, zlasti v furlanščini; poglavitno je, da vsako stvar zapišete ne samo v zelo jasni pisavi (najbolje tiskano), ampak tudi zvesto in natančno, kakor se je spominjate ali kakor vam jo narekujejo, brez najmanjše spremembe, niti z namenom, da bi kaj izboljšali. Zapišite vsak sestavek na list iz zvezka; na dnu ali na hrbtni strani listka napišite vprašalnico (kakor vam jo bomo takoj narekovali) in jo potem izpolnite do podrobnosti. **O p o m i n :** noben listek ne sme vsebovati več kot en sestavek — tudi če je zelo kratek — in za vsak sestavek mora biti izpolnjena vprašalnica. Tudi to naj vas ne vznemirja, če je ta ali oni vaš tovariš zapisal sestavek, ki je enak vašemu: zapišite ga vseeno po svoje (seveda ne da bi ga prepisali od tovariša!). Drugič opominjamo, da ugankam pristavite zmerom rešitev.

Izročite vse svojemu profesorju jezika in književnosti ali svojemu učitelju do 31. marca, bolj pa že prej. Čim prej izročite, tem prej bo zbirka objavljena. V zbirki bodo natisnjena vsa vaša imena; ne samo to, a tisti, ki bodo nabrali največ sestavkov, bodo dobili knjigo v dar.

Veselo na delo!«

Zlasti zadnja izmed treh okrožnic, naslovljena otrokom, je imela namen vzpodbuditi tekmovalni duh.

Vprašalnica, ki naj bi jo narekovali otrokom, je bila tako sestavljena:

»Priimek in ime:

Vpisan v . . . . . razred

. . . . . šole

v ulici:

kraj:

Tvoj naslov:

Priimek in ime tvojega profesorja jezika in književnosti ali tvojega učitelja:

V katerem kraju si dobil sestavek?

Priimek in ime osebe, ki ti je sestavek narekovala:

Koliko let ima približno?

Naslov te osebe:

Ali je sestavek še danes v navadi?

Če ne, do kdaj je bil?

Ob kakšnih priložnostih?
 V katerem mestu ali vasi?
 So ga peli ali recitirali?
 Če so ga peli, ali ga zna zapeti oseba, ki ti ga je narekovala?
 Ali sestavek ima naslov?
 Kakšen?»

Okrožnice je spremljalo pismo, ki ga je podpisal za Šolsko skrbništvo v Vidmu prof. Camillo Tamborlini:

»Seznamam Vas vse — vzgojitelje in učence — s pobudo tajnika Furlanskega filološkega društva in Vam dajem na prosto voljo, da po svoji uvidevnosti sodelujete pri tej simpatični zbirki furlanskega ljudskega blaga.

Vabim vse upravnike učnih ustanov in didaktične ravnatelje, da spoštujejo prostovoljni značaj zbiranja, trdno jamstvo za pristnost izsledkov.«

Na te okrožnice so prišli številni odgovori. Šolam, ki so odlašale, je bila v začetku aprila 1946 naslovljena ponovna prošnja. Učitelji in učenci so z vseh strani province odgovorili na povabilo, tako da je podoba današnjega furlanskega ljudskega slovstva — v videmski pokrajini — popolna. Bogato žetev — predvsem so to »villotte« — je dala Karnija, manj sestavkov pa je prišlo iz krajev severno od Sacila in Pordenona (Cellina in Meduna), čeprav je ta predel posebno zanimiv iz več razlogov, med drugim zaradi narečja in posebnega mejnega položaja med furlanskim in beneškim območjem. Kazalo bi tam poglobiti raziskave, prav tako pa tudi v okolici Marana ob Jadranu, ki je skoraj popolnoma neraziskan, za etnografa silno zanimiv kraj.

Iz ostalih predelov je prišlo mnogo odgovorov, kakor smo že rekli, vendar bi bili lahko številnejši; tu je treba žal priznati, da so nekatere šole uporno molčale, kljub ponovnim prošnjam. Vendar pa so med gradivom zastopane v večji ali manjši meri skoraj vse občine videmske pokrajine.

Nabrano gradivo — kakor je bilo pričakovati v zvezi z etnično-jezikovnim sestavom province, ki je tudi v gornjih okrožnicah primerno podan — ne obsega samo sestavkov v furlanščini, pač pa v vseh govorih Furlanije. Furlanskim tekstom — ti so kajpak najštevilnejši — se pridružujejo teksti v italijanščini, v beneškem narečju, v nemščini in v slovenščini.

Ko so prvotno zamišljeno izdajo vsega gradiva začasno onemogočile razne težave, je nekdanji tajnik Furlanskega filološkega društva Gianfranco D'Aronco ponudil leta 1949 uredništvu »Slov. etnografa« za objavo del gradiva, in sicer slovenske odgovore slovenskih učencev.

V naslednjem se bomo omejili izključno na te odgovore.

II. Slovenski teksti

Spomladi 1946 je Furlansko filološko društvo v Vidmu kot odgovor na razpisano folklorno anketo prejelo med drugim 105 letečih listov s slovenskimi besedili. Na 97 listih je bil po en sam tekst (kakor so terjala splošna navodila), 4 listi so vsebovali po dva teksta, na enem listu pa je bilo 5, na enem 6 in na dveh celo 7 tekstov. Če to seštejemo, dobimo skupno število 130 tekstov. Ti so pretežno napisani na roko, razen 7 (na dveh listih), ki so pisani na stroj.

Ta in oni izmed učencev se je potrudil in pisal jasno (4 teksti so celo v verzalkah), povečini pa so zapisi precej nejasni, včasih naravnost nečitljivi. Brez poznavanja beneškoslovenskih govorov oz. prav določenih oblik tamkajšnjega ljudskega pesništva bi marsičesa ne bili mogli razbrati; a kljub temu je ostalo še nekaj nejasnosti, ki jih bo mogoče razrešiti samo s povpraševanjem na terenu.

Pri urejanju tega gradiva se je izkazalo, da je samostojnih števil 79, medtem ko so ostala besedila — 51 — le variante prejšnjih. Od 79 samostojnih tekstov treh pri najboljši volji ne moremo objaviti, ker so nerazumljivi in nečitljivi; ostane 76 tekstov, ki jih prinašamo tu spodaj. Zraven smo čutili potrebo, navesti v celoti tudi 9 variant, tako da znaša število objavljenih tekstov 85 (trije so podani v faksimilu na strani 302).

V zvezi z razvrstitvijo gradiva se sami zavedamo pomanjkljivosti; glavna bo menda ta, da teksti niso razvrščeni dosledno po enem samem kriteriju. Ker iz spremnih podatkov šolskih otrok ni bilo zmerom razvidno, kdo, kdaj, kje in s kakšnim namenom uporablja ta ali oni tekst, ni bila mogoča stroga funkcionalna razvrstitev, ampak smo segli tudi po vsebinskih in oblikovnih kriterijih. Naslove skupin in podnaslove nekaterih pesmi smo vnesli naknadno, da bi bilo gradivo lažje pregledno, vendar je razmejitev tu in tam samo približna. Včasih bi se dalo to in ono pesem brez škode ali celo s pridom premestiti v drugo skupino in v drugačno zvezo. A kdor pozna tako nehvaležno delo iz lastne izkušnje, bo prizanesljivo spregledal te vrste »pomote«.

Posamezne tekste podajamo najprej — kurzivno — v prepisu ad notam et litteram; samo tak prepis je namreč dokument, ki more enakovredno nadomestiti izvorni zapis. Ob strani sledi približen fonetski prepis; skušali smo ohraniti vse značilnosti izvirnika, vendar z navadnimi tiskarskimi sredstvi. Tam, kjer so zapisovalci ali njih učitelji dodali tekstu italijanski prevod, tega povsod prinašamo, v dobesednem prepisu. Težko razumljive besede pojasnjujemo kar sredi teksta (v oklepaju) ali takoj pod tekstom; glede beneškoslovenskih narečnih posebnosti pa naj bralec sam pogleda v Ramovšev »Historično gramatiko slovenskega jezika« VII: *Dialekti* (Ljubljana 1935). Imena zapisovalcev, pripovedovalcev oz. pevcev in krajev, od koder so oboji doma, bi zavzela preveč dragocenega prostora, če bi jih vsakokrat ponavljali, zato pod teksti dajemo le številke v polkrepkem tisku; ključ do njih je na str. 322—323. Prva številka pomeni zapisovalca, druga pripovedovalca, če je poznan. Tako bomo n. pr. številki 11—23 pod prvo uganko (naš tekst št. 1) razrešili kakor sledi: 11 = učenec 5. razreda osnovne šole v Teru CULETTO Isidoro (gl. seznam zapisovalcev na str. 322), 23 = 43letna Terjanka SCUNTARO Assunta (gl. seznam pripovedovalcev na str. 323). Številka 8 pod uganko št. 2 pomeni, da jo je zapisal učenec 4. razr. BUTTOLO Adriano z Njive v Reziji, medtem ko pripovedovalec ni naveden. Pri tekstih, ki imajo v tukajšnji zbirki kaj variant, so te omenjene po vrsti z malimi črkami latinske abecede; tudi pri variantah številke nadomeščajo zapisovalce in pripovedovalce. Za tem sledi pregled tiskanih variant. Stal je precej truda, vendar ne bi mogli trditi, da je popoln. Seznam uporabljenih kratic glej na str. 329.

Canzone Stara **67**
 To nistò shoo, raca, pium, tu den
 sacchiar asòt, to mau poud den
 den baloun tin, ti comã uasun
 To ne respetalo ni uerere, ne
 sugurtin, ne ore na ita numachen
 dritin. O esphorau se te stau
 tramic che saurusu nevbì par fin
 se saunie. Baca baba evema
 cana, mura tu uerì na se
 semonilo tin saca uua
 Allora se mava 4946

Gradulo 5 aprile 1946 **43**
 ZIEVTIEDANZIEVTIEDAN
 TARTIGEBBAUPASLANEDIA
 SANSE SAPIUSANSE SPIU
 A I A I A SEBOSAZ SEBOS-
 AZ.

Pimo vince luetin che voda
 tan sta voda me vola
 mure gnè stò leri **45a**
 tan sognen venian a pua riev
 sfonchiti spira

UGANKE

1.

Raconto. Mi šum šumi,
Mi sun su mi ta lipa ospodigna ta liepa ospodinja na vileti.
na vileti. (= M o k a).

11 — 23. Na istem listu so še štev.: 14, 15, 16, 29, 63, 76.
 Fr. ERJAVEC, Iz pótne torbe. LMS 1882/3, 326 (Tolmin).

2.

Je na žanè ka na téze Je na žanà,
mùlitse za nù ka na téze mùlice za nju.
 (ýhla) (Yhla).

Vrstica 2: ki vleče čreva za sabo.

8.

BAUDOUIN — I, 466 (Njiva).

3.

Silo Bodilo poleso Šilo bodilo
hodilo ne pilo ne iedlo po lesu hodilo,
tan to sivilo ne pilo ne jedlo,
 tant to živilo.

Tant: vendar.

19 — 20.

Varianti: a. *Cilo bodilo ne iedo — ne pilo tant to se sredilo.* 22; b. 16 — 36
 (28-leten moški; zna tudi napev).

Tu samo besedna igra, a prvotno je to bila uganka: gosli, sončni žarek ipd.
 STECCATI. — STREKELJ IV, 8157.

4.

To zarno tana to bielo. To carno (čarno) ta na to bielo.

4.

Črno na belem = pisanje. Prim. uganko »Bela njiva, črna ral...« ERJAVEC, Iz pótne torbe, LMS 1882/3, 325. V Italiji je uganka za ta pojmi izpričana že v začetku 9. stol. (»Boves se pareba...« — eden izmed prvih spomenikov ital. ljudske govore.)

PREGOVORI

5.

Za bit bogat ma se zanet, Per essere ricco bisogna sposarsi,
ano za bet dobar ma mrit. e per essere buono bisogna morire.

29. To je 5. izmed 7 preg. na istem listu; zraven so še tukajšnje štev. 8—13. Prevodi v ital. so najbrž delo učenca samega. Svojo zbirko je učenec naslovil: »Pravize — Proverbi« (Za pomen besede »právica« glej Sl. E. I, 33.)

Prim. KOCBEK-SASELJ, Slovenski pregovori... MD 1934: Kdor hoče hvaljen biti, mora umreti...«

6.

*Bri tem ladi an vedel anu bei te
stari an mogal.*

Se il giovane sapesse ed il
vecchio potesse!

Beri: Bej te mladi...

14 — 16. Strojepis; na istem listu še štev.: 7, 36, 37, 53 in 60. Besedilo učenke je prepisala na stroj oseba (učiteljica F. Polame ali kdo drugi), ki rezijanskega govora najbrž ne pozna, sicer bi ne bile mogoče take napake. Ital. prevodi pa so preveč uglajeni, da bi jih bila zmogla učenka sama.

7.

*Ta zi spat sa cocusci anu usta-
ni sa pitilinon ce ti ci posteret.*

Va a dormire colle galline e sve-
gliati col gallo se vuoi invecchiare.

Beri: Taci (teci) spat sa kokuš(m)i anu ustani sa pitilinon, če ti čiš postarat.
14 — 16.

8.

Ti ka vi uk ga ne ji.

Chi scopre il lupo lo fugge.

29.

Če ital. prevod ni preveč prost, bi bil pomen tale: »Kdor pove (izda), še volk ga ne je.« V tem primeru bi imeli opravka z otroškim rekom proti tožarjenju.

9.

*Ti ka na boga mater ano oče
an ma bogat no talè.*

Chi non obbedisce al babbo e alla
mamma
deve obbedire a uno qualunque.

29.

BAUDOUIN — I, 1080 (Osojane): ...ma bóhat náha müša (= osla).

10.

Nahej mo ano drži tvo.

Lascia il mio e tieni il tuo.

29.

11.

Ti ka laže an na raste.

Chi dice bugie non cresce.

29.

12.

Laš ta prit, varatat ta zat.

La bugia và avanti, la verità vien
dietro.

29.

OTROŠKE BESEDNE IGRE

13.

*Grih
gre nus Koločiov brig.*

Il peccato
va nel prato di Koločiov.

29.

Prim. ŠTREKELJ IV, 7440 pod naslovom: »Otroško izpremetanje molitev in rekel.«

14.

Pardun pardun ti nisi n cancalun   Pardun, pardun —
ti nisi n cancalun.

11 — 26.

15.

Si viduu dan miracul tan balet   Si viduu dan miracul
raquu   tan balet rakuu

Mirakul: čudo; — 2. vrstica: kakor rakov ples.

11 — 26.

16.

Osebna zabavljica

Cucer balotan u svone dan u   Kučer balotan
lovi dan carantan.   u zvone dan,
u lovi dan karantan.

Kučer: osebni privržek v Teru; bil je cerkovnik; — karantan: novec najnižje vrednosti, 5 stotink lire; prvotno koroški bakren drobiž.

11 — 26 (jo zna zapeti).

17.

Lasche sesche   Laški seski (?) —
drec to peste   drek tou pesti.
Osan snosan   Osan — z nosan,
smec ta pol   žmek ta pod nosan.
nosan

Žmek: smrkelj.

19.

Prim. ŠTREKELJ IV, 8123 in nasl. — MATIČETOV (rkp.), št. 94.

18.

Oponašanje pravljic

U bi danbott dan   U bi dan bot dan ded,
dett che u miu nu   ke u miu nu rit tan saket.
ritt tan sachet.
U bi dambott dan sin   U bi dan bot dan sin,
u miu nu rit tan taquin.   u miu nu rit tan takuin.
U bi dan staraz u
miu nu ritt tan   U bi dan starac,
Sitaraz.   u miu nu rit tan sitarac.

Tan: tej dan = kakor en; saket: vrečka; takuin: mošnjič; sitarac: sito, sitar — tu podaljšano, da bi se ujemalo s starac.

26 — 30. Znano tudi v vasi Štela (Stella).

Variante: a. *Dan bott e bi dan mlac che miu nu rett tei dan toblat*, 4; — b. 19 — 20 (slišala v gostilni v Centi); — c. 19 — 20; — d. 16 — 36 (12-leten šolski tovariš); — e. 4.

MATIČETOV (rkp.) št. 89.

Slov. etnograf — 20

PRI IGRI

19.

Ghirin ghirin ghirae qui cal cape pae, pae pauzzi frazzi ma maziza nae brea, mui mazah e ialuu, mui barba e rasparuu, e mui cacca e ocriu.

Chirin ghirin ghirae, cui c'al cape pae, pae pauzzi frazzi. Ma mačica na e brea, muj mačak e jalou, muj barba e razparou e muj čača e o(d)kriu.

Barba: stric; čača: oče.

11 — 23. Inačica: a. 12 — 4.

Glede začetne vrstice, prim. ŠTREKELJ IV, 7960—1 (ringaringaraja) in G. VI-DOSSI, »Ce fastu« 1948/49, 98 (ghirin-ghirin-gae). Vrstici 2—3 zgoraj sta furlanski.

20.

Nasa masca na ma te mlade un craiz citiri un craiz pit nu pri suje e snidu mazac un craiz citiri un craiz pet.

Naša mačka na ma te mlade, enkrat čitiri, enkrat piet. Nu prišu, je snidu mačak enkrat čitiri, enkrat pet.

5 (zna jo zapeti).

ŠTREKELJ IV, 7957—8.

21.

»Narobe svet«

Canzone:

Clapaz scace pres noki, snidarza siva pres ikli, malin melie pres uode —

Hlapac skače prez nogi, žnidarca šiva prez igli, malin melje prez uode.

31 — 28 (jo zna zapeti). Na istem listu, kar v nadaljevanju, št. 23 c. ŠTREKELJ IV, 7763, 7818—7832.

IZPRAŠEVALNICE

22.

Canzone Slava

Tutiza, Mutiza can ti ris? Ore na planincizi. Quo dielat? Po nu schliedizou masti. Quo s Masti? Man namaseiti culaza. Quo s culaza? Man oniti peisize. Quo s piizis? Man storti noi zierchizou. Quo s zierchizou? Man itei spiet. Quo s spiegna? Man itei ore na sfitu gluriou ot sfitu raia.

Altura 26 marzo 1946

Tutica mutica, kan ti reš? — Ore na planinčice. Kuo dielat? — Po nu skliedicu masti. Kuo z masti? — Man namazati kulaca (= koleca). Kuo s kulac? — Man oniti pejčice (= kamenčke). Kuo s pejčic? — Man storti nu cierkiu. Kuo s cierkiu? — Man iti spiet (= molit). Kuo s pienjan (= molitvijo)? — Man iti ore na svietu gloriu (= slavo) od svieta raja.

Varianti: a. 6 (na istem listu s št. 49): »Tuzza maluza«, ki je šla na Belo planinco, dobi »nu luzu« (= buču?) maščice, da bo mazala »coucignu« (?); b. 19—20: »Ta giu ta Biela nuneza...« V prepisu: Ta-džu ta biela nunica — kan ste ba šla? — U na to Belo planino. — Kuo delati? — Po kola. — Kuo češ s kol? — Man storti dan vozič. — Kuo češ z voziča? — Man oniti (goniti, voziti) pejči. — Kuo češ s pejčic? — Man storti no kišo. — Kuo češ s kiše? — Man ložti nuote Boa ano sveto Marijo.

GORENŠČAK, str. 20: »Naš maček« (Mrsin). — ŠTREKELJ IV, prim. celo skupino št. 7447—7512. — »MATAJUR« II, št. 13, Videm, 20. 3. 1951: »Uspavanke iz Terske doline«. — Ljudski pesnik P. Negro¹ Za vrhom (Villanova) pojasnjuje v pismu z dne 15. 1. 1951: »Tucica mucica« so pred dawnimi leti pele matere otrokom treh do štirih let, da bi jih uspavale v zibelki. »Ta-džu ta bila nunica« pa je ista pesmica kakor »Tutica mutica«, samo nekoliko spremenjena in v rezijanskem narečju. Tako mi je razložil nad 80 let stari Lovo Ivan...«

23.

Raconto

*Plisi plisi cuus, quuchis mai
che plisi che si buus, chimas scarpetiche
ne mi e nesla vodiza chine
ta vodiza suu popili ghirinzi,
chisu ti ghirinzi, nu snidla smart
chine ta smart, eu nesuu barba toni
unacast.*

Pleši, pleši, kuos!
— Kuo češ maj ke pleši, ke si buos.
Ki maš skarpetiče (= čevljičke)?
— Ne mi e nesla vodica.
Ki ne ta vodica?
— Su u popili girinci (murni).
Ki su ti girinci?
— Nu snidla smart.
Ki ne ta smart?
— E u nesuu barba Toni u načast
(Stric Toni jo je nesel v podstrešje).

11 — 23 (jo zna zapeti).

Variante: a. »Plesce quus...« 5 (zna jo zapeti); — b. »Plesse quos...« 22 — 12; — c. 31 — 28 (zna jo zapeti):

— *Plesi — plesi ciarni cuas!*
Cua bon plesu ki san buas.
— *Can si deu tvoie sualnize?*
*Moi iubi san dau de bon
driev ta par gni spau.*

Pleši, pleši, čarni kuos!
— Kua bon plesu, ki san buos.
Kan si deu tvoje šuolnice?
— Moji jubi san dau,
de bon driev ta par nji spau.

BAUDOUIN — I, 1077 (Osojane). — GORENŠČAK, str. 21: »Pleši, pleši, vrana!« — ŠTREKELJ IV, 7471—7481, oz. 7447—7512. — MATIČETOV (rkp.), št. 58—9.

ŠALJIVE ZGODBICE

24.

Ostanek zagovora proti hudi uri

*Uie dell zu slani uma sachiru
tana lavi porcoritti porcoritte
ciu te nue podrobittle.*

U je ded cuu slami,
u ma sakiru ta na lavi.
Porkoriti, porkoriti,
ču ti nue podrobiti.

10.

¹ Prim. France Bezljaj, Ljudski pevec iz Tera. Slov. etnograf I, str. 65—71

MATICETOV (rkp.), št. 50 in 51; tam je to zagovor proti oblaku in se v slov. prevodu glasi:

Beži, beži, megla,
ker je oče v travi,
ima sekiro na glavi...
Ti bo izpodrezal noge.

25.

Raconto
Sunce sa oru baba po vodu,
det u scuhuu obet, palandrana na
peze cruh, urata operte, baba oderta.

Sunce za oru,
baba po vodu,
ded u skuhou obed,
palandrana pece kruh,
urata operte,
baba oderta.

Palandrana: počasnela (?).

11 — 23 (zna jo zapeti).

Variante: a. 30: »Sunze vuon mes oru...« V prepisu: Sunce vuon mez oru, — baba po vodo, — ded u kuha mestu, — u si zažgou krestu (greben), — miši ta po kiši, — panteane (podgane) dou kotu; — b. 10: Sunze za oru — baba po vodu det e su za brig (breg) che e mu puzu (počil) mig (meh); — c. 17 — 18; — d. 25 — 13 (zna jo zapeti); — e. 27 — 25 (zna jo zapeti); — f. 28; — g. 5; — h. 4; — i. 10 — 2; — k. 26 — 24 (zna jo zapeti).

V besedilih je precej nedoslednosti: vrata so odprta, priprta; baba je odrta in zaprta; ded pa je menda samo evfemistično oparuu (odprl) parapet (ograj), ker si otroci niso upali zapisati, da se je oparil ta za ret.

BAUDOUIN — I, 1230 (Ravanca). — STECCATI. — ŠTREKELJ IV, 7595 (Škedenj pri Trstu). — MATIČETOV (rkp.), št. 60—62.

26.

Si sla un sa orizu si sritla nu
zizizu ne me dala ruhizu negiala
ia ia.

Si šla un za oricu,
si srietla nu čičicu,
ne mi dala rukicu,
ne džala »ja, ja«.

(Prevod, prečrtan):

»Sono andata dietro la piazza ho incontrato una bambina mi ha dato la man ha detto si si.«

20 — 19 (jo zna zapeti):

Variante: a. 10 — 2; — b. 30; — c. 4; — d. 28; — e. 22 — 12; — f. 24 — 17; — g. 25 — 13 (jo zna zapeti); — h. 19 — 20 (čula v gostilni v Centi); — i. 12 — 21. — Med posameznimi variantami so v glavnem samo črkopisne razlike; pri d. je zrahljana zavest, da so to verzi; začne se z »Dan viač...« (enkrat), med vv. 3 in 4 pa je vrinjen »a zat« (in potem). Namesto za oricu imajo variante b, f in g »na«, h pa ima obretla nam. sritla.

Orica: E. de Schoultz-Adajewska je prevedla: »Sono andata a Gorizia« in je s tem zapeljala tudi B. de C. Prav pa je prevedel otrok iz Tera (gl. zgoraj »dietro la piazza«); gorica je namreč trg na vasi in kot poimenovanje za del vasi je beseda ohranjena skoraj po vsem zahodnem slov. ozemlju.

BAUDOUIN — II, 1140 (Brdo). — STECCATI (združena z inačico naše št. 49). — MATIČETOV (rkp.), št. 72.

27.

Se sla dou na gnivizu se obriltla nu gnivicu che na miela nu rosizu, e dan det u miu seu e ia se sla sa gnen. se obriltla na a mudrasa u me pocasuu isichigu e ià se sla plaqugu.

Si šla dou na Njivicu,
si obrietla nu njivicu,
ke na miela nu rožicu,
e dan ded u mi e uzeu
e ja si šla za njin,
si obrietla naa mudrasa,
u mi pokazuu izikič
e ja si šla plakuč.

6.

Se sla un savarh. su me dale dan varh. se sla dou me mame ma mama na me oclela e ia se a nesla von. su me quale stupeda e sat se sla dou centu se u qupela nu cestu se nesla ore me mame na me guala prava prava e ia se ba contenta se guala trilililili

28.

Si šla un Za varh,
su mi dali dan varh;
se šla dou mi mami,
ma mama na me oklela
e ja si a nesla von,
su mi džali »stupida«.
E zat si šla dou Čentu,
si ukupila nu čestu (košaro),
si nesla ore mi mami.
Na mi džala »brava, brava«
e ja si ba kontenta,
si džala »Trilililili«.

6.

ZBADLJIVE O VASEH

29.

Si šuu ore Pod bardo, si sruu tru di tardo.
Si šuu cu u Brieħ, e mi pucuu (počil) mieh.
Si šuu un Bardo, si viduu nu kokoš, ke na serje tardo.
Si šuu un Sedlišča, su mi dali da *schie* kuzulišča (stročja).
Si šuu u na Vizont, su mi dali dan pont (vbod).
Si šuu un Za varh, su me obiesili ta za dan varh.
Si šuu cu u Viškuršu, su mi dali nu babu bušku (?)
Si šuu dou Čientu, su mi skuhali nu polientu.

11 — 23.

Variante: a. 6: *Se sla un sedlisza su me dale dan sei qusulisza se ne sla mi cravizi na me storlà micaze* (mlikace?); — b. 19 — 20: *Se te res una feplan* (Feplan — Flaipano) — *no ze de (ti) date spaletan* (= s palico); — c. 20 — 1 (jo zna zapeti); Se suu dou zintu su mi pareciali nu brau polintu. Pod slov. besedilom italijanski prevod (prečrtan): »Son andato a Tarcento, mi anno preparato una grande polenta.«

Prim. BAUDOUIN — I, 1223 (navedeni so kraji: Na Beli, Mužac, Kluže, Humin...). — MATIČETOV (rkp.), št. 76—80.

30.

*Coraghio brisene upicita palice
sa saitra sutra mata lusur*

Koradžo, Breženi, upičita palice,
za zajtra zutra mata lužur (luč).

Verjetno so se tako norčevali iz prebivalcev vasi Breg (Brežani), ki je daleč od prometnih poti, v hribih in zato v tem in onem zaostaja za vami v soseščini. Ko so drugod že imeli moderno razsvetljavo, so v Bregu še vztrajali pri svojih *palicah* ali trskah; tuk. pesmica jih ironično vzpodbuja, naj si pripravijo palice, da bodo imeli luč do jutra.

25 — 13.

*Lazarje, Oblazarje, Rust'je,
Čeltsarje, Čiarňaukit'ie,
skrūjta sær ano mast
ka hrêjo Muskuvítuve!*

21.

Zapisovalka razlaga: »*Las, Oblase, Ruscis* so v polkrogu razvrščena naselja v podnožju hribov na zahodni strani Rezije, to je v smeri Na Belo.« Nato pa pripominja: »Pesem je stara in danes jo samo redki poznajo. Zvesto izraža občutke, ki so jih Rezijani zmeraj gojili do velikega vzhodnega naroda, iz katerega baje izhajajo.« Toda proti temu je razlaga Baud. de Courtenaya (Materialy I, str. 537): *M ü š k ü v ý t a r j i*: mladeniči iz Bele (sami sebe tako imenujejo); imamo torej opravka z vaško zbadljivko. Ostaja pa seveda odprto vprašanje, kako in kdaj se je to ime prišlo mlad. iz Bele.

BAUDOIN — I, 226 in 227 (Ravanca).

O DEKLETIH

32.

*San biu su uas
san muoru diet medlo sa pas,
de bred sabo pomeden
de se na tu smeti sameden.*

San biu šu u uas,
san muorou diet medlo za pas,
de pred sabo pomeden,
de se ne tuu smeti zameden.

31 — 27 (zna zapeti). To so peli, če je bilo kje umazano (»Quando in una casa era sporco«).

GOŘENŠČAK, str. 16: »Našo Mico ženimo« (Mrsin). — STREKELJ IV, 8553—7: »Rezija«.

33.

*Se sou ta poni vie e se mercou
tapor corce si vidou nu scer chenâ
nareala sve recote.*

Si šou ta po ni vie (ulici)
e si merkou (gledal) ta po corce,
si vidou nu šcer,
ke na nareala sve ricote (kodre)

3.

*Canzone:
Pred kiso rase maieron
tu kiso iè dicla ku an castron.
Pred kiso rase bucuie
tu kiso iè velike butagne.
Pred kiso rase iesenie
tu kiso iè veliko veseie,
tu tisti kis so tri ciecè
tu obednin scafu nie uodè.*

34.

Pred kišo rase majeron,
tu kiši je dikla ku an kaštron.
Pred kišo rase bukuje,
tu kiši je velike butanje (?).
Pred kišo rase jesenje,
tu kiši je veliko veseje.
Tu tisti kiš so tri čeče,
tu obednin škafu nie uodè.

31 — 29 (jo zna zapeti). Peli so jo dekletu, ki se ji ni ljubilo delati («quando qualche ragazza non aveva voglia di lavorare»).

STREKELJ IV, 8555 (Rezijanska). — Za zadnji dve vrstici prim. STECCATI. — CUFFOLO, št. 21. — »BRINJEVKE« (litografiran dijaški list), Tomaj—Gorica, 1938, str. 25 (iz Prosnida).

NARAVNE PODOBE IZ REZIJE

35.

*Ta hōra ta Chianinawa na
ma štire rošitse.*

Kiro bei mi māuha brat?

Ta čiarniela jé masa braf

Ta zelæna hubi kolær

Ta bila je tsivól

Ta rûsa je gelóuz.

2 — 22.

La montagna del Canin
ha quattro rose.

Quale abbiamo da raccogliere?

La rossa è troppo boriosa.

La verde perde colore.

La bianca è delicata.

La gialla è gelosa.

36.

*Coi un na nar mi pridano ie
mocoi scala anu rop coi nutau dno
polednana v macoi uoda anu prod.*

Koj un na uarh mi pridaua,
je makoj skala anu rob;
koj nutau dno polednaua,
u je makoj uoda anu prod.

Prevod: Stornellate

Quando arriviamo sulla vetta troviamo solo sassi e roccia e quando volgiamo da lassù lo sguardo a valle vediamo solo acqua ed il letto del fiume.

14 — 16. Varianta: a. 21: »Kòj wuna wèrh mi prídowa...« je vzeta iz tiskanega vira: Glej BAUDOUIN DE COURTENAY, O slovjanah v Italii. Russkaja mysl', 1893, str. 34. Učiteljica T. Paletti jo ima iz knjige »Il catechismo resiano«, Udine 1894, kar odkrito priznava v opombi.

37.

*Leiò, leiò che na iè tau ti ze-
leni polesnè na berè trano ti cosè
tu mi cusliciu roxize nu iagnaru
garofule.*

Lej jo, lej jo, kje na je,
tau ti zeleni polesnè,
na berè trauo ti kozè,
tumu kuzlicu rožice
nu janjatu garofule (nageljčke).

14 — 16.

BAUDOUIN — I, 1227 (z Ravance).

Varianta: a. 2 — 22: »Lejo, lejo tawunò...«

DVE USPAVANKI

38.

*Trinqu trinqu ma tetà,
gimi crucca anu cropa,
che gun priti debelà,
tii na bisca podena.*

Trinku trinku ma tetà,
dži mi kruha anu kropa,
ke čun priti debela,
tij na bjiska podena.

Bjiska: belska, pridevnik iz »Belj potok« (Učja); podena: skaf, golida.
12 — 3 (se poje).

Varianta: a. 24 — 17: »Trtringho ma teta Deimine cruha...«
 »MATAJUR« II, št. 13, Videm, 20. 3. 1951: »Uspavanke iz Terske doline«.
 Skupaj z inačico k št. 22 a. Žal, da ni naveden kraj niti zapisovalec.

39.

*Taggiù taggiù ta liela nunniza
 na pase ouse anu cosè sa mieta,
 mliccase anu caffè.*

Ta džu, tadžu, ta biela nunica,
 na pase ouce anu kozè,
 za mieta mlikace anu kafe.

27 — 25 (jo zna zapeti).

Inačica: a. 24 — 17.

O JEDI ALI PIJAČI

40.

*Prodaite ouze anu cosè,
 qupite iaize anu caffè
 la lin la lela la lin là là.*

Prodajte ouce anu kozè,
 kupite jajce anu kafe.
 La lin la lela, lalin lalà.

12 — 3 (jo zna zapeti). Tako pojó v Učji.

MATIČETOV (rkp.), št. 66.

41.

Pradielis, 25 aprile 1946

ORE VSTANITE GNIVAS
 CHE STIEN NAREDITE DAN
 CAFFE PARVOTE BIELE SAT
 SE TE ZARN SAT POPITESAT
 SE SDROBITE

Ore ustanite, njivaške ščeri,
 naredite dan kafe:
 parvo te biele, zat še te čarne,
 za popiti, zat za si zdrobiti.

15 — 9 (jo zna zapeti).

MATIČETOV (rkp.), št. 67.

42.

*Coragio cocosi snesita,
 iaia sa saitra sutra
 sa saitro sutra sa savaiun.*

Koradžo, kokoši,
 znesita jaja
 za zajtra zutra,
 za zajtra zutra
 za zavajun.

Zavajun: it. zavaglione, fr. chaudeau.

12 — 5 (jo zna zapeti).

Variante: a. 16: ... sa narediti dan savaiun; — b. 26 — 24 (jo zna za-
 peti): ... iaiza ... sa storti savaiun; — c. 19 — 20; — d. 5: ... dan lip savaiun; —
 e. 17 (jo zna zapeti): ... cemo narediti. — Drugače se razlikujejo samo črkopisno.

43.

Faksimile izvirnega zapisa glej na str. 302. Prepis:

Cjeu tiedan,
 cjeu tiedan
 tartice brau.

Paršla nedija,
 san se zapiu,
 san se zapiu.

A ja, a ja
 si božac,
 si božac.

15.

BAUDOIN — II, 1139 (Brdo; z napevom zapisala E. Schoultz-Adajewska; v njenem zapisu se zadnja vrstica glasi: »sang souze zapiu«. B. de C. je bral *sowze* = *solze*, prav pa je edino sòuce — sòyše — sè = v s e, ves zaslužek).

44.

*Chiclize prodala bun
sass slatco vinze dala
bun ne grin damou
san sei na prei na
prei mozno*

Kaklice prodala bun,
za sladko vince dala bun.
Ne grien damou,
san žejna premočno.

30 — 33. Naslov: »Borzoleta« (barzelletta).

ŠTREKELJ III, 5979—83: »Ne grem domov, sem žejna premočno«. — PERUSINI (po zapisu A. Kufola), *Ce fastu?* XXIII (1947), n. 5—6, 31.

45.

*Pita vince bratarci
che voda tam stoi
naita vodo sabeci
che nutre ne lesi*

Pijta vince, bratarci,
ke voda tam stoi,
naajta vodo žabici,
ke nutre nje leži.

30 — 32 (jo zna zapeti).

Varianta: a. 28: glej faksimile na str. 302; združena s pripevom k pesmi »Bog je ustvaril zemljo« (ŠTREKELJ III, 6056—78): Tan za gorun škorjanc poju, poju.

GORENŠČAK, str. 16: »Pijmo, bratci, vince!« (Mrsin). — OREL, št. 45 (Hlodič). — ŠTREKELJ III, 5932—3.

46.

*Ta stara ne Bouna
ta mlada lesi
Popila dan craizar
io lava boli*

Ta stara ne bouna,
ta mlada leži.
Popila dan krajcar,
jo lava boli.

19 — 20 (slišala jo je v gostilni v Čenti).

Variante: a. 27 — 25 (jo zna zapeti): ... ta stara tu mladu sa lase darsi; — b. 5: ... craizar sapila ...; — c. 24 — 17 (jo zna zapeti).

STECCATI. — MATIČETOV (rkp.), št. 65.

47.

*San codu po crainchiescen gli-
dat ca'delaiu gliubeze tri parva iè
quharza druga iè chelerza tretia iè
liubeza moega sarza.*

San hodu po Kranjsken
gliedat kaj delaju
ljubice tri.
Parva je kuharca,
druga je kelerca,
tretja je ljubica
mojga sarca.

30 — 35. Odgovor na vprašanje »Paese in cui ha (sic) raccolto la comp.« se glasi: »Jugoslavia«.

BAUDOIN — II, 413, 415 in 416 (Vizont). — GORENŠČAK, str. 14: »Pojmo na Štajersko!« (Mrsin). — STECCATI. — ŠTREKELJ II, 1721—34.

ZABAVLJIVE

48.

*Cravati su sesmeali
Che si na arda baba
uspiegu sense glidala
sanba na lipa mlada,*

Hravati su se smeali,
ke si na arda baba,
u špiegu sen se gliedala,
san ba na liepa mlada.

30 — 31 (jo zna zapetij).
ŠTREKELJ IV, 7769, vv. 13—16.

49.

*Nad mostan je voda
pod mostan ie let
varvete svanig
ne spasti na ret*

Nad mostan je voda,
pod mostan je led,
varvi se, Žvanič,
ne spasti na ret.

30. Skupaj s št. 50 na istem listu. Prim. tudi št. 22a.
GORENŠČAK, str. 15: »Pod mostom je voda (Mrsin). — STECCATI: »Tu v hiši je voda«. — Prim. ŠTREKELJ II, 3304 in 3327.

50.

*Hoia hoia
lobiza moia
hoia hoia
lobiza ma
tista iè moia
ma hlaze od noia
letite sagno*

Hoja hoja,
lobica moja,
hoja hoja,
lobica ma.
Tista je moja,
ma hlače od noja,
letite za njo.

30.

51.

*Nūna rošitsa mojá,
maté anó lipo róšitso
kū mū bej vi jó kruájate?
Tuw mo kā jé ni maratá?
Anu jé ka bā jó maratáel
mláé mi jé ni dájatæ
Tuw dnō vūtrjnæ dejtyo
Da suntse jé ni purusi
Anu lūna jé ni pohærdí
Anu múhe jé spūkajo*

Nonna, rosa mia
avete una bella rosa
per chi la tenete via?
Forse per chi non la merita?
E a me che la meriterei,
a me non la volete dare...
In vetrina mettetela
chè il sole non l'abbronzi
chè la luna non l'imbruttisca
chè le mosche non la pungano.

Verz 3 beri: Komu bej vi jo krijete (= za koga jo skrivate); v verzu 4 je odgovor: Temu, ki je ne meritá (zasluží).

21: »La composizione è cantata. Oggi però è conosciuta poco.«

GORENŠČAK, str. 14: »Če je nočete dati« (Mrsin). — Prim. ŠTREKELJ II, 2644—5: »Pri materi jo hoče izprošiti.«

52.

Da nūne nūnjtsa mojā
Da nūttæ ustēnitæ huræ
Ka mette sūno tuw dwuræ
Fahōton tuw hartæ...

Nonna, nonnina mia
su su alzatevi
che avete il figlio nel cortil,
col fagottino sul groppin...

1. Prevod je najbrž delo učiteljice T. Paletti.

LIRIČNE

53.

Lj ti, li ti moi diiscgnitæ da
an pucij te pastirac, da an puidi
tan te gusdig, da an si udelu din
snupic, da an si dii ta pod glano,
ta pod te iasno nocase.

Lij ti, lij ti moj dižnjč (dežek),
da an pučij te pastirac,
da an pujdi tan te guzdič,
da an si udelij din snupic,
da an si dij ta pod glauo,
ta pod te jasne uočace (očke).

Ital. prevod: Pioggerellina

Piovi, piovi pioggerellina che si riposi il pastorello e che vada in quel boschetto che si faccia un fascetto e se lo metta sotto il capo e sotto gli occhi azzurri.

14 — 16. Pesem pojejo še danes.

54.

Da nūne, nūnitsa mojā,
kako tu lōpō tsitjra,
ma mlæ tu melo frājnæ
ka nū tuw balō lipo mæ...

Nonna, nonnina mia,
come suona bene la zitira
ma poco mi soddisfa ciò
perchè nel ballo non c'è lei...
(la mia bella)

1: pesem pojejo še danes.

Opomba učiteljice T. Paletti: »Zitira: violino e violone nel caratteristico ballo resiano.« Tu zgoraj pa je *citirā* glagolska oblika od *citirati*.

55.

Te bi ljubim, te bi iscem
dones gutri in nečog
pa za stony si solze briščen
preč si ti e di ni moy.
Le pri tebe ye veselye
in brež tebe ye gorye
ktebe vleceyo me želje,
za te biye mi srce.

Tebe ljubim, tebe iščen,
danes, jutri in nečoj,
pa zastonj si solze brišen,
preč si ti edini moj.
Le pri tebi je veselje
in brez tebe je gorje,
k tebi vlečejo me želje,
zate bibe mi srce.

9 — 11 (zna jo zapeti). Strojepis; strešice nad c, z in s so napisane s črnilom naknadno.

Ti nese usabis Same.

*Tapar vodii tistaisc
enu ettu ti Rastesc
liepo te disis e nu liepa te ses
etaco zesdan nu ponogii.*

*Veg e te mercan luois a see
enu pomalu ti rastes
e pono vote ti pies.*

*Liepa lame ti se ba
e nu lietos mas be te.*

13 — 6 (jo zna zapeti).

Gianti liepo Rusignul

*Ti cesnuoig tii liepo mi
giantas ia saspin nu se
sbudim*

*Simpri ti temigiantas
finche ia spec a saspin
ticali liepo ti giantas
see car ia e liepo spin.*

*Sautra ia adore ustanen
sa tebe te liepo vidate
cari a priden cie pot arm
ti me videsc e sat biscisc.*

13 — 6 (jo zna zapeti).

Ta liepa Rosiza

*Liepa ma ta Rosiza
sze dan bot ti se pascla.*

*Laisco lieto se ba liepa
lietos vieg cuui laisco lieto.*

*Pridii specat tonovo lieto
luois a cuui taparvo lieto.*

13 — 6 (jo zna zapeti)

56.

Ti ne se uzabis za me

*Ta par vodi ti stojš
enu etu ti rasteš
liepo ti dišiš
enu liepa ti si
ejtako čezdan nu ponoči.*

*Več ke te merkan, luojša si
enu pomalu ti rasteš
e pouno vode ti piješ.*

*Liepa lani ti si ba
enu lietos maš biti.*

57.

Čanti liepo, ruzinjul (slavček)

*Ti čez nuoič tej liepo mi čantaš,
ja zaspin nu se zbudin.*

*Simpri ti te mi čantaš,
fin ke ja speka zaspin,
tikaj liepo ti čantaš,
še kar ja liepo spin.*

*Zutra ja adore ustanen,
za tebe te liepo vidati;
kar ja priden če pod arm (grm),
ti me vidiš e zat bežiš.*

58.

Ta liepa rožica

*Liepa ma ta rožica,
šče dan bot ti si pa(r)šla.*

*Lajsko lieto si ba liepa,
lietos več kuoj lajsko lieto.*

*Pridi spekat (spet) to novo lieto
luojša kuoj ta parvo lieto.*

59.

*Na planiceci sunzaze sie na
planinzu (sunzaze) lussno ie.*

Na planinčici sunčace sije,
na planinci lušno je.

10.

ŠTREKELJ III, 6084—6090.

MOLITVICA

60.

*Pa nazò mi gremo spat sutra
mi ni vimo ustāt ne uore ne mo-
menta. Rug dutenan no lipa no
sdrano nagracciano nug da mi bei
muglali io prignat tun nasci sveti
graciu tu nasci sveti narocie.*

Pa nacò mi gremo spat,
zutra mi ni vimo ustāt
ne uore ne momenta (ure ne hipa).
Bug, dajte nan no lipo,
no zdravo, no gracjano nuć,
da mi bej mugli jo prinjat
tuu uaši sveti gracji (milosti),
tu uašin svetin naročji.

Italijanski prevod: Orazione della sera

Anche questa sera noi andiamo a dormire e non conosciamo nè l'ora nè il momento della levata di domani. Iddio dateci una sana notte, una notte piena di grazia vostra onde noi possiamo passarla nel vostro bacio e nel vostro amplesso divino.

14 — 16.

NEJASNI, SAMO DELOMA RAZUMLJIVI TEKSTI¹

61.

*Te rosece te ruliave,
te bencheze podiseiu,
te binchize podiseiu
te ruliave rosizē.*

12 — 7 (jo zna zapeti).

62.

*Na e na pot che na re un cis
bardo che na re ciu sedilisca ta
tiarza ne sudila sa nodarian sii
giau che na pui si ne ciun i date
spolentarian.*

Na e na pot, ke na re un čiz Bardo,
ke na re če u Sedlišča,
ta tiarca (tretja) ne sudila za
nodarian,
si ji džau, ke na puj (naj gre),
si ne, čun ji dati s polentarian.

22 — 36 (18-leten mladenič).

¹ Objavljamo vse, kar se je le dalo prebrati, v upanju, da bo kak domačin pojasnil, kar manjka, in popravil, če smo se kje v komentarjih morda zmotili.

63.

Raconto

*Maladinu pata vitorio che mis-
dillo padarividibili, simo mieli pa
centenari racline eto nibo pa ni na
ga pasulina.*

11 — 23.

*Cula mula na cosa culic mu-
lic dan coslis. Mala mula na cosa
mau mulic dan coslic.*

26 — 34.

Morda imamo pred sabo besedilo, ki bi mu po italijansko rekli »scioglilingua«, po rusko »skorogovorka«.

64.

*Cula mula na kozà,
culic mulic dan kozlic.
Mala mula na kozà,
mau mulic dan kozlic.*

65.

*Ciberian eumar eumar
Ciberian une pride mai vic,
tusù subili Generalia
tusù ta na rosa od gioventudi*
23.

*Ciberian e umar, e umar (je umrl),
Ciberian u nè pride maj vič.
Tu su zubili dženeralja,
tu su ta na roza od džoventudi.*

Varianti: a. 28; — b. 24 — 17 (jo zna zapeti).

Ljudskij pesnik P. Negro Za vrhom pojasnjuje v pismu z dne 15. 1. 1951: »Po nekih govoricah, ki sem jih slišal v svoji mladosti, je živel v Brdu mož, ki so mu rekli »Zambaran«: v vasi je imel velik vpliv, ukvarjal se je z vsem mogočim in vse je vodil, tudi nekakšno vojaško organizacijo. Pravijo namreč, da je ta »Zambaran« vadil skupino mladeničev: da bi šli v korak, jim je ukazal deti malo sena v desni »cuokli« in malo slame v levega, nato pa je dal »marš« s seno slamu — seno slamu... namesto ein-zwei, ein-zwei. Mogoče je ta »Zambaran« užival sloves generala in s časom (saj je že več ko sto let) se je ime v ljudskem spominu spremenilo v »Ceberian« ali »Ciberian«.

66.

*Corpo cribi corpo cribi nicodi-
mo smo sabrale smo sabrale svece
chice osa te nase sate nase davari-
cice chi lo stare chi lo stare so-
doman osipi osivi italia italia misi
taliais cun si.*

*Gor po hríbi, gor po hríbi mi
hodimo,
smo zabrali, smo zabrali vse čečice
o za te naše, za te naše tovarišice,
kir ostale, kir ostale so doma.
O živi, o živi Italija, Italija,
mi z Italijo, is cun si.*

4.

Varianta: a. 15. Konec je tam takle... *O sivi sivi i misice nas cusin.* Verjetno je to vojaška pesem, nastala morda celo med zadnjo vojno (gl. izraz »tovarišice«). Terjani so bili v ital. vojski povečini med »Alpinci«, začetek pesmi spominja na znano alpinsko pesem »Su pei monti, su pei monti che noi andremo — coglieremo, coglieremo stelle alpine...« Celota pa je tu nejasna.

67.

Faksimile na str. 302. Posamezne besede so sicer razumljive, vendar iz njih do zdaj ni bilo mogoče izluščiti »pesmi«.

18 — 14 (jo zna zapeti).

68.

*E se stur(il) dan sinatic
du noc ne ba (buia) toma
che sto se sjetilo du ni coci
vina (boe) svonita sverto
su parslì tisi che su onili ouce
decla o (sin) musi blisu anu delez.*

E natto (sic!) un bambino

28. Kar je tu med oklepaji, je v izvirniku prečrtano.

69.

*Befana na pride cesnuc
scarpami rasprane
snì clabucan viva
befana*

Befana na pride čez nuč
s skarpami rasprane,
z nîn klabukan ...
Viva (živela) Befana!

28.

Befana: bajna otroška dobrotnica, ki hodi okoli po hišah na predvečer Treh kraljev. Med beneškimi Slovenci uvera in običaj še nista pognala korenik; to je le novejši šolski import. Domače je »koledo« za novo leto.

70.

*Mamma ciun ti dati nu fras:
lifa umiu benediciun: E buc u ce
ti senati. Na carisgna ne ore na
fioresala.*

Mama, čun ti dati nu frascu lifa
umiu benediciun (blagoslov):
e Buh u će ti ženati.
Na čarišnja ne ore na floresała.

Il rametto d'olivo

Lif: oljka; floresała: cvetela; za blagoslov imamo tu benediciun, prevzel iz it., za glagol pa je ostala še stara nemška izposojenka: že(g)nati.

28.

71.

*Niman coi niman qugic russa
niman cacusse niman malo co, do-
bro ruschi e dobro talienczo e ni-
incmo caput.*

»Niman koj: niman kožic russa,
niman kakuše, niman ‚maloko‘ —
dobro ruski e dobro taliensko
e niincmo ‚kaput‘.«

11 — 23.

Morda je to oponašanje izreka, ki je rešil iz zadrege kakšno tersko gospodinja v času nemške okupacije (1943—1945). Kō so po hišah plenili »kozaki« v nemški službi.

PRIPOVED V PROZI

72.

CIUN TI POVIDATE NO NOO
CHE TE TOCANO NEMO CONTA-
DINO CLE NO GORNADO CHE-
TIU EITE CIAU ROMO SA STORTE
DAN LIIP VEAZ. MA PREI CUI
PARTITE E SNIDOU PET PLATE
TRA PASTE E NO MACARONE
MA CAR E BI TANA TRENO E
TACOU NOMCOLATOI E ZAU
STAVETA TRENO CHE MAN EITE
SRAT E SE NO GIUN SE VE-
SRATE ZOURARET

3.

Ćun ti poviedati nu nou (no-
vico), ke te točalo (se je prigodilo)
nemu kontadinu (kmetu) kle, nu
džornadu (neki dan), ke tieu ejti će
u Romu za storti dan liep viac (po-
tovanje). Ma prej kuj partiti (od-
iti), e sniedou pet plate (krožnikov)
tra paste eno makarone. Ma kar e
bi ta na treno (vlak), e takou
nomcolatoie: »Zaustavita treno, ke
man ejti srat! E se no, ćun se vi-
srati cou *raret!*

FURLANSKO-SLOVENSKI IZREK

73.

*Siere la chisiza e la pretchisiza
e dopo met il ciuc in te scarbiniza.*

Siere la »kišica« e la »pred-
kišica« e dopo met il »ćuc« in te
»škarbinica«.

26 — 24. Tako govore v vasi Štela (Stella).

To je, očitno, hudomušno oponašanje »furlanske« govornice vasi Štela, kjer stari rod še razume in govori slovenski, mladina pa vse bolj poprijemlje furlanski. Ta furlanska govornica pa je vsa posejana s slovenskimi izrazi, kakor so sosedje iz slov. vasi ob Teru ujeli v izmišljen stavek, kjer so vsi samostalniki slovenski: hišica, pred-hišica (veža), ćuc (ključ), škarbinica.

V knjižni slovenščini bi se gornji izrek glasil:

»Zapri hišico in vežico in potem deni ključ v špranjico.«

PESMI V KNJIŽNI SLOVENŠČINI

74.

Tonček je prišel

Tonček je prišel, torbico nosi,
za partizane živeža prosi.

Mala Marianca dala je jajcica tri,
moja soseda pa malo soli, —

mamica moja pa žlico zabele,
da se za ponev ne bodo prejele.

7 — 26.

M. KLOPČIČ, Pesmi naših borcev. I. Izd. Prop. odd. GŠ NOV in POS. 1944, str. 40: »Pionirček«; naveden je avtor — »Mirta«.

75.

N e h o d i v t u j i k r a j

Mislil, sem, da rože krasne mene le razcvitajo
 in, da ptički pesmi glasno, mene le prepevajo. —
 Toda moram se ločiti in pustiti ta mili kraj
 in od vas predragi iti moram daleč v tuji kraj.
 Res hudo se je ločiti in pustiti ta ljubi dom
 kjer dobro vem, da v tujem svetu nekdar srečen
 — jaz ne bom. —

7 — 26 (jo zna zapeti).

To so baje peli v Kobaridu na nekem koncertu l. 1927. Tudi ta tekst je umeten, vendar naj bo tu zaradi popolnosti zbirke.

V KNJIŽNI ITALIJANŠČINI

76.

<i>Raconto</i>	A bi bò —
<i>A bi bo tre galline qtre capo'</i>	tre galline quattro cappel';
<i>per andare alla capella ci voglian</i>	per andare alla cappella,
<i>una figlia bella.</i>	ci vogliam una figlia bella.

11 — 23. Napisano sredi med slovenskimi teksti št. 1, 14, 15, 16, 29, 63.
 »Importazione recente dalla penisola« (G. D'A.).

NERAZUMLJIVI TEKSTI

77.

Ta lipi vrschi...

22 — 12.

78.

Cilig di ghilig di gangarilig...

22 — 10.

79.

Anna sam mose se un pie...

4.

III. Dopolnilni podatki k tekstom

Za tukajšnje slovenske tekste smo dolžni javno hvalo vsem, ki so kakor koli pomagali pri anketi leta 1946. To so gg. šolski upravitelji (imen žal nimamo na razpolago), ki so prijazno posredovali prejete cirkonice, potem tedanji ravnatelj učiteljsišča v Spetru dr. Agostino Cozzarolo in dr. Salvatore Tomarchio, profesor na istem učnem zavodu, prav posebe pa so zaslužni naslednji osnovnošolski učitelji in učiteljice: Beniamino . . . . . (Ter — Pradielis), Tomasina Paletti (Njiva — Gniva), Fernanda Polame (Bela — S. Giorgio), Alba Ghirardini (Codroipo)

in Bruna Mogorovich Chicco (Altire di Ruda), nič manj pa tudi neimenovani učitelj ali učiteljica iz Osojan (Oseacco) v Rezihi.

Gradivo samo dolgujemo 31 zapisovalcem — 30 učencem in eni učiteljici. Za imeni navajamo številke tekstov, ki jih je vsak prispeval (številke v kurzivi pomenijo neobjavljene tekste).

Pregled zapisovalcev:

1. BARBARINO Fiorenzo, učenec 4. raz., Njiva — 52, 54.
2. BARBARINO Giuseppe, učenec 4. raz., Ravanca — 35, 37a.
3. BATTOIA Bruno — 33, 72.
4. BATTOIA Elsa, učenka 4. raz., Ter — 4, 18a, 18e, 25h, 26c, 66, 79.
5. BATTOIA Luigi, 13-leten, uč. 5. raz., Ter št. 135 — 20, 23a, 25g, 42d, 46b.
6. BIMBARO Fernanda, Brdo — 22a, 27, 28, 29a.
7. BORTUZZO Annamaria, učenka 3. raz., Codroipo — 74, 75.
8. BUTTOLO Adriano, učenec 4. raz., Njiva — 2.
9. CRUCIL Silvia, dijakinja 3. let. učiteljskega št. 16, Grmek — 55.
10. CULETTO Elvira, učenka 4. raz., Ter št. 92 — 24, 25b, 25i, 26a, 59.
11. CULETTO Isidoro, učenec 5. raz., Ter št. 67 — 1, 14, 15, 16, 19, 23, 25, 29, 63, 71, 76.
12. CULETTO Paolina, učenka 5. raz., Ter št. 123 — 19a, 26i, 38, 40, 42, 61.
13. CULINO Paolino, učenec 4. raz., Ter št. 11 — 56, 57, 58.
14. DI LENARDO Dorina, učenka 4. raz., Bela — 6, 7, 36, 37, 53, 60.
15. GRAZIUTTI Fernanda, učenka 6. raz., Ter št. 1 — 41, 43, 66a.
16. LENDARO Alessandro, učenec 4. raz., Njivica št. 13 — 3b, 18d, 42a.
17. MARCHIOL Eugenia, učenka 5. raz., Njivica št. 24 — 25c, 42e.
18. MAURO Mario, učenec 4. raz., Altire di Ruda — 22, 67.
19. MOLARO Anita, učenka 4. raz., Njivica št. 60 — 3, 17, 18b, 18c, 22b, 26h, 29b, 42c, 46.
20. MOLARO Remo, Ter št. 65 — 26, 29c.
21. PALETTI Tomasina, učiteljica, Ravanca — 31, 36a, 51.
22. PASCOLO Guido, učenec 5. raz., Ter št. 14 — 3a, 23b, 26e, 62, 77, 78.
23. PEZ Giacinto, učenec 4. raz., Pod brdom št. 25 — 65.
24. PEZ Livio, učenec 5. raz., Pod brdom št. 61 — 26f, 38a, 39a, 46c, 65b.
25. PEZ Serinella, učenka 5. raz., Pod brdom — 25d, 26g, 30.
26. SCUNTERO Elvira, učenka 4. raz., Njivica št. 40 — 18, 25k, 42b, 64, 73.
27. SGARBAN Elda, Pod brdom št. 73 — 25e, 39, 46a.
28. SGARBAN Lino, Brdo — 25f, 26d, 45a, 65a, 68, 69, 70.
29. SIEGA Silvio, učenec 4. raz., Osojane — 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13.
30. SINICCO Vilma, učenka 4. raz., Njivica št. 54 — 25a, 26b, 44, 45, 47, 48, 49, 50.
31. SION Anna, dijakinja 3. let. učiteljskega, Podutana — 21, 23c, 32, 34.

Pravkar imenovani pa so prišli do zapisanega gradiva po zaslugi 35 znanih in nekaterih neznanih pripovedovalcev (informatorjev). Tudi v naslednjem pregledu so navedene številke tekstov, ki so jih povedali posamezniki:

Pregled pripovedovalcev:

1. CULETTO Amalia, 46 let, Ter — 29c.
2. CULETTO Basilio, 49 let, Ter — 25i, 26a.
3. CULETTO Caterina, 18 let, Ter — 38, 40.
4. CULETTO Elda, 21 let, Ter — 19a, 23c.
5. CULETTO Rosina, 20 let, Učja — 42.
6. CULINO Tranquino, 52 let, Ter — 56, 57, 58.
7. DAMONE Giuseppe, 70 let, Ter — 61.
8. DORŠČEK Emilia, 36 let, Codroipo, Via Roma 7 — 75.
9. LENDARO Clara, 29 let, Njivica — 41.
10. LENDARO Renato, 14 let, Ter — 78.
11. LUSZACH Rinaldo, 36 let, Hostno št. 18, Grmek — 55.
12. MARCHIOL Caterina, 61 let, Ter št. 14 — 23b, 26e, 77.
13. MATIGHIELLO Angelina, 70 let, Pod brdom — 25d, 26g, 30.
14. MAURO Fioravanti, 23 let, Vizont — 67.
15. MAURO Guglielmo, 36 let, Za vrhom — 22.
16. MICELLI Regina, 43 let, Bela — 6, 7, 36, 37, 53, 60.
17. MIZZO Maria, 72 let, Pod brdom — 26f, 38a, 39a, 46c, 65b.
18. MOLARO Oliva, 47 let, Njivica — 25c.
19. MOLARO Pietro, 69 let, Ter — 26.
20. MOLARO Teresina, 36 let, Njivica št. 60 — 3, 18b, 18c, 22b, 26h, 29b, 42c, 46.
21. NOACCO Teodora, 52 let, Ter — 26i.
22. PALETTI Maria, Ravanca — 35, 37a.
23. SCUNTARO Assunta, 43 let, Ter — 1, 14, 15, 16, 19, 23, 25, 29, 63, 71, 76.
24. SCUNTARO (?) Augusta, 26 let, Brdo — 25k, 42b, 73.
25. SGARBAN Giovanni, 44 let, Pod brdom — 25e, 39, 46a.
26. STRES Franc, 4-leten otrok, Kobarid, Krilanova ul. — 74.
27. TERLICHER Antonio, 34 let, Podutana — 32.
28. TERLICHER Gildo, 36 let, Podutana — 21.
29. TERLICHER Luciano, 22 let, Podutana — 34.
30. — Albina, 39 let, Njivica — 18.
31. — Amalia, 30 let, Njivica št. 29 — 48.
32. — Anna, 69 let, Veskorša št. 46 — 45.
33. — Caterina, 54 let, Brdo št. 60 — 44.
34. — Giuseppe, 49 let, Njivica — 64.
35. — Marija, 65 let, Njivica št. 58 — 47.
36. N. N.: 2, 3a, 3b, 4, 5, 8—13, 17, 18a, 18d, 18e, 20, 22a, 23a, 24, 25a, 25b, 25f, 25g, 25h, 26b, 26c, 26d, 27, 28, 29a, 32, 34, 42a, 42d, 42e, 43, 45a, 46b, 49, 50, 51, 53, 54, 60, 62, 65, 65a, 66, 66a, 68, 69, 70, 72, 79.

Kraje, od koder so posamezni teksti, posnemamo iz podatkov o pripovedovalcih in iz njihovih izjav. Krajevna imena prinašamo v slovenski in v italijanski uradni obliki.

Krajevni pregled:

- Bela — S. Giorgio (Rezija): 6, 7, 36, 53, 60.
 Breg — Pers (obč. Ratenj — Artegna): 26f, 39a.
 Brdo — Lusevera: 25f, 25k, 27, 28, 29a, 42b, 44, 45a, 65a, 68, 69, 70, 73.
 Hostno — Costne (obč. Grmek — Grimacco): 55.
 Kobarid — Caporetto: 74, 75.
 Njiva — Gniva (Rezija): 2, 52, 54.
 Njivica — Vedronza (obč. Brdo): 3, 3b, 17, 18, 18b, 18c, 22b, 25a, 25c, 26b, 26h, 29b, 41, 42a, 42c, 42e, 46, 47, 49, 50, 64.
 Osojane — Oseacco (Rezija): 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13.
 Pod brdom — Cesariis (obč. Brdo): 25d, 25e, 26g, 30, 38a, 39, 39a, 46a, 46c, 65, 65b.
 Podutana — S. Leonardo: 21, 23c, 32, 34.
 Ravanca — Prato (Rezija): 31, 35, 36a, 37a, 51.
 Štela — Stella (obč. Čenta — Tarcento): 18.
 Ter — Pradielis (obč. Brdo): 1, 3a, 4, 14, 15, 16, 18a, 18d, 18e, 19, 19a, 20, 22a, 23, 23a, 23b, 24, 25, 25b, 25g, 25h, 25i, 26, 26a, 26c, 26d, 26e, 26i, 29, 29c, 33, 38, 40, 42d, 43, 46b, 56, 57, 58, 59, 62, 63, 66, 66a, 71, 72, 76, 77, 78, 79.
 Učja — Uceca (Rezija): 40, 42, 61.
 Veskorša — Monteperta (obč. Tipana — Taipana): 45.
 Vizont — Chialminis (obč. Neme — Nimis): 67.
 Za vrhom — Villanova (obč. Brdo — Lusevera): 22, 48.

Slovensko gradivo so poslale naslednje šole v krajih, kjer govore slovenski:

1. Ter — Pradielis, osnovna šola: 1, 3, 4, 14—20, 22—30, 33, 38—50, 56—59, 61—66, 68—73, 76—79.
2. Njiva — Gniva, osnovna šola: 2, 31, 35, 36a, 37a, 51, 52, 54.
3. Osojane — Oseacco, osnovna šola: 5, 8—13.
4. Bela — S. Giorgio, osnovna šola: 6, 7, 36, 37, 53, 60.
5. Špeter — S. Pietro al Natisone, Učiteljske (Istituto Magistrale): 21, 23c, 32, 34, 55.

Poleg teh pa sta poslali slovensko gradivo tudi dve šoli zunaj slovenskega jezikovnega območja:

6. Altire di Ruda, osnovna šola: 22, 67.
7. Codroipo, ženska osnovna šola, Via Condotti 62: 74, 75.

Učenec in učenka teh dveh šol sta pač sinova slovenskih staršev, ki so se zaradi službe ali iz drugih razlogov začasno ali stalno naselili v čisto furlanskih krajih.

Šolska folklorna anketa 1946 je imela predvsem namen, zbrati tekste pesmi. Vendar pri sestavljanju vprašalnice niso bili pozabljeni napevi. Šolarji v svojih odgovorih navajajo ob marsikateri pesmi, da jo ta, ki jo je narekoval, zna tudi zapeti. To velja za naslednje tekste: 3b, 14—16 (?), 19, 20, 21, 23, 23a, 23c, 25, 25d, 25e, 25k, 26, 26g, 29, 29c, 32, 34, 39, 40, 41, 42, 42b, 42e, 45, 46a, 46c, 48, 55, 56, 57, 58, 61, 63, 65b, 67, 75. Pojejo se

tudi teksti št. 36, 37, 38, 42a, 52, 53 in 54, čeprav ne izvemo, če jih sami zapisovalci ali informatorji znajo zapeti ali ne. Lepo bi bilo, ko bi se s podatki in naslovi, ki jih je dala šolska anketa 1946, ta ali oni glasbeni strokovnjak lotil zapisovanja napevov. Seveda je to delo težje od zapisovanja besedil, zato imamo do danes objavljene menda samo tiste napeve beneškoslovenskih pesmi, ki sta jih nabrala Ella Schoultz-Adajewska in Rihard Orel.

Na vprašanja, ki so jih skoraj vsi šolarji napisali na hrbtno stran svojih listkov, odgovarjajo kaj različno. Drugega dela vprašalnice (glej str. 299) — od vprašanja »Ali je sestavek še danes v navadi« do konca — mnogi otroci sploh niso razumeli. Odgovorov marsikje ni ali pa so pomanjkljivi, približni in celo napačni.

Učenka 4. razreda osnovne šole v Teru n. pr. piše v zvezi z našim tekstom št. 18 med drugim tole: »La composizione si recita ancor oggi? si In caso contrario, fino a che anno si recitava circa? 1935 In che occasioni? (1900)¹ robusta. In che paese Stella era cantata o recitata recitata Se era contenta (sic) la persona che te l'ha detto la sua (sic) contare (sic) si...« To še ni najslabši primer pisanja, vendar se že tu vidi, da so odgovori (podčrtani) nezanesljivi in da si nasprotujejo. Če smemo sklepati po tem, kako so otroci pisali vprašalnico, je njihovo znanje italijanščine precej šibko. To so povéčini učenci 4. in 5. razreda osnovne šole in vendar pišejo: Paese in qui (tudi: cqui) ho raccolto la comp.; sui anni (suoi a.); la sua contari (sa cantare); la comp. a un tutto (titolo); la copia, la compresione (composizione); fino a che anni si reci dova (recitava); squole alimentari; itn. itn.

Po vsem tem se ni čuditi, da smo pri objavi tekstov zelo poredkoma upoštevali odgovore otrok na drugi del vprašalnice. Tukajšnje splošne opombe naj pač opravičijo to »pomanjkljivost«. Poglejmo n. pr. nekaj odgovorov na vprašanje, ob katerih priložnostih so to ali ono besedilo peli ali recitirali. Izvirno vprašanje se glasi: »In che occasione« (si recitava)? Na to otroci odgovarjajo (v oklepaju so štev. tekstov, na katere se odgovori nanašajo) zdaj presplošno zdaj preozko: in tutte (26g), durante la guerra (26a), lavorando (26e), in ostaria (26h), in occasione (sic) del carnevale (26, 29c), il giorno del Carnevale (57), nelle feste di Pasqua (56), la festa dei fiori (58), in una passeggiata (44), quando si fa i lavori di campagna (23b). Le tu in tam so odgovori sprejemljivi: in una compagnia di uomini sinceri (45), in una compagnia allegra (47), in una compagnia di ubriachi (48); quando in una casa era sporco (32), quando qualche ragazza non aveva voglia di lavorare (34). Včasih ne razumeš, od kod taki odgovori: era cantata da Sara moglie di Salomone durante la tristezza (55); drugod pa otroci odgovarjajo na nekaj čisto drugega: malata (42b), robusto (64) ipd.

Naslovi sestavkov so malokdaj navedeni in so včasih slovenski — »sunce za oru« (25d), »tā lipa čičica« (26b), »si šla un na oricu« (26g) ipd. — včasih pa italijanski: »una bambina che da la mano« (26d), »il rametto d'olivo« (70), »e natto (sic) un bambino« (68), »bevete il vino« (45). Nekaj je neprimernih

¹ Prečrtano.

— n. pr. »la bella violetta« (47), »primo amore« (48) — drugi pa so nemogoči in izvirajo iz nerazumevanja vprašanja, kakor n. pr.: »la montanara« (18b i. dr.), »baresic« (26), »polovin« (29c), itn.

Otroci sami po navadi ne razmišljajo, kaj je to, kar so zapisali. Največkrat pravijo, da je »raconto« (sic) — pripoved (1, 15, 16, 23, 25, 71), pa čeprav imamo v resnici pred sabo uganko, pesmico, anekdoto ipd. Nekajkrat je zapis označen kot »canzone« — popevka (21, 22, 34, 55, 67), po enkrat pa »stornellata« (36), »borzoleta« (sic, prav: barzulletta — 44), »filastrocca« (62) in »kitica« (75). Pregovore je deček iz Rezijske krstil enostavno za »právice«, pač pa jih v ital. prevodu pravilno imenuje »proverbi«.

IV. Zaključne misli

Zgoraj smo ugotovili in pokazali z zgledi, da šolarji v Beneški Sloveniji slabo obvladajo italijanščino. Napake srečujemo ne samo v odgovorih na vprašanja, ampak že v besedilu vprašalnice, ki so jo učitelji narekovali v šoli. Italijanski učni jezik je za slovenske otroke pač trd oreh: doma, pri igri z vrstniki in povsod zunaj šole govore namreč po slovensko. Prva tuja govorica, ki jo dojamemo otrokovo uho v Beneški Sloveniji, je furlanščina: v njej se starši in drugi odrasli ljudje sporazumevajo s trgovci, uradniki, duhovniki idr., ki prihajajo iz furlanske ravnine v slovenske hribe; prav tako otrok sliši samo furlanske pogovore, ko ga starši ali sorodniki peljejo s sabo v trg ali v mesto. Tako je beneškoslovenskim otrokom pravzaprav bolj domača furlanščina kot pa italijanski knjižni jezik, ki se ga uče v šoli. Če vse to prav pretehtamo, potem se izkaže, da je italijansko pisanje slovenskih učencev 4. ali 5. razreda osnovne šole (z italijanskim učnim jezikom) ne samo zadovoljivo, ampak dobro.

V nobenem primeru pa ne bi mogli reči kaj takega o slovenskem pisanju istih otrok. Slovenščina je sicer njihov materin jezik, razen tega še družinski in vaški občevalni jezik, in vendar so bili učenci v hudi zadregi, ko so ob poluradni šolski anketi leta 1946 prijeli pero v roko, da bi zaupali papirju glasove svoje domače govorice. Treba je bilo zapisati n. pr. besedo, ki se je človek vsakega jezika nauči med prvimi, saj je za življenje nepogrešljiva — to je k r u h; toda beneškoslovenski učenci so nebogljivi pred to nalogo in pišejo: cruh (25), cruc (25h), curug (25i), cros (25g); gen. crucca (38). Ena izmed vrstic šaljive otroške pesmice št. 25 se glasi: »Ded je skuhal obed.« O glagolu »skuhal« moremo reči: kolikor šolarjev, toliko različnih načinov pisanja: scuhou, scuhuu, scughuv, scucu(u), scugu, squ. Podobno se tudi »črni kos« iz pesmic pod št. 23 lahko pohvali, da ga je vsak otrok drugače nagovoril: Plisi plisi cuus, Plesce quus, Plesse quos, Plesi ciarni cuas. Razlike ne izhajajo morda iz narečnih posebnosti, saj so primeri povsod iz istega kraja (izjema je le zadnji »ciarni cuas«), pač pa iz nepoznavanja osnovnih pravopisnih načel slovenskega jezika.

To je pojav — naj bo tu mimogrede povedano, ki ne more biti nikomur v prid, ker nenaravno ustvarja pri beneških Slovencih nekakšen manjvrednost-

ni občutek tako v razmerju do ostalih Slovencev kakor tudi do romanskih sosedov. Šolski pouk v tujem jeziku nikakor ne more biti tako uspešen kakor pouk v materinščini. Če bi se slovenski otroci učili italijanščine posredno, to je s pomočjo materinščine, bi bilo ob koncu osnovne šole njihovo znanje Dantejevega jezika najbrž trdnejše in tudi za morebitni prestop na srednje šole bi bili bolj podkovani. Tako pa smo priča čudnemu dejstvu, da prebivalci obmejnega področja, ki bi zaradi svoje srečne lege mogli uživati sadove dveh kultur, pravzaprav zaostajajo za sosedi na vzhodu in zahodu.

Zgoraj objavljeni slovenski teksti pa so vsaj za dialektologa in za kulturnega zgodovinarja dragoceno gradivo. Naj gre etnično-jezikovni razvoj v kakršnokoli smer, po zaslugi šolske ankete iz leta 1946 bo kulturni zgodovinar še čez leta in leta imel pred sabo obsežno zbirko tekstov dokumentarne vrednosti. Dialektolog pa bo ob še tako nerodnih zapisih — sreča v nesreči — morda našel zase več zrn, kakor če bi otroci poznali knjižno slovenščino. Tako je n. pr. terska dubleta *cesnuoig* (57) in *cesnuc* (69) brez dvoma zgovornejša od knjižne oblike čez noč. Prav tako bi bila z znanjem knjižnega jezika zabrisana terska izgovorjava *c nam. č* v primerih kakor: črno, maček, ččica (deklica), peče, deleč itn. Tako pa je dejanska izgovorjava (*carno, macak...*) v italijanskem pravopisu izredno lepo potrjena: *zarno, mazach, ziziza, peze, delez*; prodrla je celo v italijansko besedilo: *si rezita, si rezzitava* (*nam. recita, recitava* — op. k t. 56). Nedoslednosti v pravopisu, ki je v bistvu italijanski, so občutne, vendar zapisom ne morejo odvzeti njihovega dokumentarnega pomena.

Seveda pa niso vsi slovenski zapisi enakovredni. Tudi ne bi mogli reči, da nobeden izmed zapisovalcev ni imel pojma o knjižni slovenščini. Deklica, ki ima zveze s Kobaridom, je res osamljen pojav. Toda S. Crucil, dijakinja špeterskega učiteljišča, je tudi že morala videti slovensko pisanje, čeprav se je ni kaj prida prišlo, razen nekaj č, š in ž. Skupino zase predstavljajo teksti iz Režije. Učenec 4. razreda osojske šole S. Siega tu in tam uporablja č, š in ž. Njivaška učiteljica T. Paletti — najbrž po rodu Rezijanka, doma z Ravance — pa je skušala zapisovati celo z diakritičnimi znamenji, ki jih je posnela pri J. Baudouin de Courtenayu. Kajpak je njen poizkus ponesrečen, vendar zanimiv, saj po svoje tudi govori o rezijanski samozavesti, prav kakor opomba pod št. 31. Ta in oni izmed tekstov, ki jih je poslala učiti Paletti, se zdi sumljiv, vendar je bilo do zdaj mogoče ugotoviti samo za enega (36a), da je bil dobesečno prepisan po Baud. de Court. Kot posebnost je treba pri vseh 21 rezijanskih besedilih omeniti, da so opremljena z italijanskimi prevodi.¹ V drugih krajih ni prišel nihče na to misel, razen dečka R. Molaro v Teru, a še ta se je menda skesal in že napisani prevod krepko prečrtal. Že omenjeni šolar Siega v Osojanah je nad prevodom napisal »Italiano«, nad domačim besedilom pa »Resiano«. Tudi tu prihaja torej na dan rezijanska samozavest, ki ji drugod v Beneški Sloveniji ne moremo postaviti ob stran kaj enakovrednega. Le šolar L. Sgarban pod zapisom 45a skromno pristavlja »slovenchi

¹ V prihodnje bi bilo priporočljivo, da bi organizatorji podobnih anket dali posebno navodilo, naj zapisovalci prilože take prevode vsem tujejezičnim tekstom.

spisa« (slovenski spisal), M. Mauro pa naslavlja svoji dve pesmici »canzone slava«, morda za razliko od furlanskih, ki jih je prispeval on sam ali njegovi sošolci.

Dodatno h krajevnemu pregledu na str. 324 moramo pripomniti, da so z ozemlja, kjer se vsaj deloma govori slovenski, zastopane s slovenskim gradivom vasi v naslednjih osmih občinah: Ratenj Artegna, Grmek Grimacco, Brdo Lusevera, Neme Nimis, Rezija Resia, Podutana San Leonardo, Tipana Taipana, Čenta Tarcento. Pogrešamo v naši zbirki pa še 9 občin, kjer se tudi govori slovenski, čeprav ponekod le v obrobni vajah; s slovenskim gradivom niso zastopane občine: Ahten Attimis, Dreka Drenchia, Fojda Faedis, Prapotno Prepotto, Podbonesec Pulfero, Sovodnje Savogna, Srednje Stregna, Špeter S. Pietro al N., Tavorjana Torreano di Cividale. Zunaj Beneške Slovenije — v Kanalski dolini — pa bi bili mogli prispevati kaj slovenskega gradiva tudi občini Naborjet — Ovčja ves (Malborghetto-Valbruna) in Trbiž (Tarvisio). O stanju šol v Videmski provinci leta 1946 sicer nimamo natančnih statističnih podatkov, vendar smemo sklepati, da je na področju, kjer se govori slovenski, najmanj 50 osnovnih šol (verjetno precej več). Od teh je poslalo slovensko gradivo — kakor smo videli na str. 324 — samo 5 šol, torej komaj 10 %. Pozdraviti pa je treba kulturno dejanje onih dveh šolskih uprav, ki sta poslali zapise slovenskih otrok-izseljencev na furlanskem ozemlju.

Za zaključek moramo dopolniti naslov naše zbirke s pojasnilom, da tu nismo prinesli vseh odgovorov, ampak samo slovenske »odgovore slovenskih šolarjev«. Vemo pa za gotovo, da so slovenski šolarji prispevali tudi furlanske in italijanske tekste. Dokaz za to imamo v naših tekstih št. 73 in 76. Zadnji je bil težko čitljiv in skrit sredi slovenskih besedil na istem listu, pa je pri sortiranju ital. gradiva verjetno ostal neopažen. Drugače pa je bilo n. pr. z zapisi učiteljskega A. Sion: njeni trije listi s slov. besedili nosijo v gornjem desnem kotu številke 6, 7 in 8, kar pomeni, da je bilo vsaj pred tem pet listov s furlanskimi ali italijanskimi teksti. List z zapisom S. Crucil pa je oštevilčen z No. 1, kar spet pomeni, da je temu sledil najmanj en neslovenski list, verjetno pa več.

Vse to in še marsikaj drugega pa bo mogoče ugotoviti, ko bo končno objavljeno celotno gradivo folklorne ankete 1946. Začasno poročilo o zbirki — pod naslovom »INTRODUZIONE ALLO STUDIO DELLA POESIA POPOLARE FRIULANA« — glej v »Sot la nape« III (1951), n. 1, str. 24-26. Šele izdaja vseh tekstov, kar jih je bilo nabranih v Furlaniji, bo omogočila primerjavo z drugojezičnimi zbirkami in zaključno karakteristiko tukajšnjega slovenskega gradiva.

PREGLED KRATIC

BAUDOUIIN I = J. Baudouin de Courtenay, *Materialien zur süd-slavischen Dialektologie und Ethnographie — Materialy dlja južnoslovjanskoj dialektologii i etnografii*; I: *Resianische Texte — Rezjanske teksty*. St. Petersburg 1895.

BAUDOUIIN II = J. B. de C., *Materialy... — Materialien... II: Obrazcy jazyka na govorah terskih Slavjan — Sprachproben in den Mundarten der Slaven von Torre in Nordost-Italien*. St. Petersburg 1904.

GORENŠČAK = Beneškoslovenske narodne pesmi. (Nabrala J. Gorenščak v Mrsinu in Skur v Prosnidu.) Objavil S. S. (= A. Budal). Zbornik »Luč« VIII, Trst 1932, str. 11—28.

CUFFOLO = Iz zbirke beneškoslovenskih ljudskih pesmi. (Nabral A. Kufolo — Cuffolo v Lazah v Nadiški dol., objavil) Riko Lavrin (= Rado Lenček). »Mlada setev« II, Trst 1947, št. 7—10, str. 141—148.

OREL = Slovenske narodne pesmi iz Benečije. Nabral in harmoniziral Rihard Orel. Glasbena Matica v Ljubljani, 1921.

STECATI = *Canti popolari sloveni in Friuli*. »Rivista di letteratura slave«. Roma 1932, 307 s.

STREKELJ = Slovenske narodne pesmi, I—IV. Zbral in uredil dr. Karel Strekelj (delo dokončal J. A. Glonar). Ljubljana 1895—1923.

MATICETOV = Slovensko folklorno gradivo iz Tera — 1940. (Rokopis, teksti so že dokončno urejeni.)

Résumé

ENQUÊTE FOLKLORIQUE AU FRIOUL EN 1946:
RÉPONSES DES ÉCOLIERS SLOVÈNES

Grâce à l'initiative de la «Société philologique du Frioul» (Società Filologica Friulana), appuyée par la Direction scolaire (Provveditorato agli studi) d'Udine, une enquête folklorique fut promulguée au début de 1946 dans toutes les écoles primaires et secondaires inférieures de la province d'Udine. La plupart des habitants de cette province, située dans le coin nord-est de l'Italie, parlent le frioulan, c'est-à-dire un des parlers ladins qui font partie de la communauté linguistique néolatine. Mais outre la majorité frioulane, des minorités de langues allemande et slovène habitent le pays. La province d'Udine est donc le point de contact des trois principaux groupes ethniques européens — roman, slave, germanique — et pour cette raison aussi un terrain fort propice aux recherches folkloriques.

On tint compte de ce fait lors de l'organisation de l'enquête folklorique en 1946: à la promulgation de l'enquête les élèves des écoles furent expressément invités à noter les chansons, devinettes, proverbes etc. dans leurs langues respectives, et cela scrupuleusement sous la dictée de leurs parents ou d'autres informateurs. Le succès ne se fit pas attendre. Les

matériaux réunis présentent un tableau très varié: aux textes frioulans, qui sont les plus nombreux, s'ajoutent des textes en italien et en dialecte vénétien, mais aussi en allemand et en slovène.

Des difficultés d'ordre technique ne permettant pas la publication de l'ensemble des matériaux, l'organisateur en chef de l'enquête, l'ancien secrétaire de la Société philologique friulane, Gianfranco D'ARONCO d'Udine (Italie), se décida à publier à part les textes slovènes. Sur sa proposition, Milko MATIČETOV de Ljubljana (Yougoslavie) se chargea de la rédaction critique de ces textes et du commentaire y relatif, tandis que la revue «Slovenski etnograf», éditée par le Musée ethnographique de Ljubljana, s'est chargée d'en effectuer la publication.

L'introduction contient une analyse de la structure ethno-linguistique de la Province d'Udine. Le premier chapitre expose les détails de l'organisation de l'enquête. Le deuxième chapitre comprend les textes slovènes en transcription diplomatique et en rédaction phonétique, munis des notes linguistiques les plus nécessaires, avec l'indication des variantes imprimées. Les matériaux slovènes — 150 textes dont seulement 85 sont publiés ici — ont été fournis par 51 enregistreurs de 7 écoles et proviennent de 8 communes, tandis que 9 communes, où l'on parle aussi slovène (bien que ça et là seulement dans des villages périphériques), ne sont pas représentées avec des matériaux en langue slovène. Le troisième chapitre donne la liste des noms des enregistreurs et des informateurs, l'index des lieux, où les textes ont été enregistrés, et quelques éclaircissements généraux relatifs aux textes. Le quatrième et dernier chapitre comprend, enfin, des conclusions finales que les matériaux publiés permettent de tirer. La manière originale d'écrire des écoliers de la «Slovénie vénitienne» ou «Slavia friulana» témoigne que ceux-ci ne possèdent pas bien l'italien qui, à l'école, est leur langue d'enseignement. Bien plus familier leur est le frioulan qu'ils ont l'occasion d'entendre déjà dès leur âge d'enfance, avant l'entrée à l'école. Mais ils ne sont pas capables d'écrire dans leur langue maternelle — le slovène — et même le mot «kruh» (le pain) leur cause de grandes difficultés. Très rares sont les enregistreurs qui aient quelques connaissances du slovène littéraire. Tout de même, le dialectologue ne manquera pas de trouver aussi dans ces enregistrements de textes slovènes, déformés et en orthographe italien inconséquent, maint grain précieux pour son usage. La caractérisation définitive des matériaux slovènes ci-publiés ne pourra être faite que lorsqu'on aura procédé à la publication intégrale des textes folkloriques, recueillis au Frioul, en 1946.

(La page 302 nous apporte trois exemples des textes notés par des écoliers slovènes.)

Les deux auteurs — frioulan et slovène — expriment le voeu que la présente publication puisse être l'introduction à une collaboration toujours plus féconde entre voisins.